

35 jaar commissie Bijengezondheid

Ziektebestrijding

Tekst Marcel Simon, NBV-commissie Bijengezondheid

Wie herinnert zich nog de ZBT's? De ZiekteBestrijdingsTeams van weleer, aangestuurd door Regionale Ziektebestrijdings-teams. Het was in de periode nadat varroamijten in 1983 hun intrede in Nederland hadden gedaan, dat er behoefte was om de imkers in het land op de hoogte te stellen van de ontwikkelingen en hoe met de mijten om te gaan.

Natuurlijk bestond er al het Consulentschap in Algemene Dienst (CAD) voor Insectenbestuiving en Bijenhouderij in Hilvarenbeek. Daar haalden de imkers hun kennis vandaan als er vragen waren op imkertechnisch gebied. De medewerkers van de Rijksbijenteeltconsulent Kees van Heemert kwamen bij afdelingen in het land om voorlichting te geven. Ook werden cursussen verzorgd en examens afgenomen. Overigens had de consulent ook de veterinaire opdracht om de bijenvolken gezond te houden.

Wetenschappelijk onderzoek werd wel gedaan aan de Universiteit van Utrecht, onder andere op het gebied van solitaire angelloze bijen, en bij de afdeling Entomologie aan de Landbouwhogeschool Wageningen onder leiding van Joop Beetsma. Voorts was er nog het praktijkonderzoek op de Ambrosiushoeve te Hilvarenbeek dat inmiddels in Wageningen wordt voortgezet door bijen@wur, voorheen PPO Bijen.

Nu functioneren de ZBT's niet of nauwelijks meer; hier en daar zijn nog studiegroepen werkzaam.

Werkgroep Bijengezondheid

Het NBV-bestuur had behoefte aan een werkgroep die haar kon adviseren bij de ondersteuning van imkers in geval van vragen op bijengezondheidsgebied. Deze Werkgroep Bijengezondheid werd in 2003 opgericht. De werkgroep-leden hadden allen op enigerlei wijze aan de voormalige ZBT's meegewerkt en hielden zich op dat moment als coördinator, cursusleider of voorlichter bezig met bijengezondheid. Taken van de Werkgroep, die allengs commissie Bijengezondheid werd genoemd, waren het contact onderhouden met het Ministerie van Landbouw, de NWWA en instanties die zich bezig hielden met spuitschade of toelating van diergeneesmiddelen.

De commissie bestaat uit de HB-leden met bijengezondheid in hun portefeuille – zij voerden bovengenoemde taken uit – en een aantal niet HB-leden die meedenken en helpen bij de organisatie van activiteiten.

BGC's actief per regio

De commissie Bijengezondheid zette een landelijke groep van Bijengezondheidscoördinatoren (BGC's) op. Deze groep omvatte bij voorkeur twee imkers per NBV-Groep. Hierdoor was er een spreiding van deskundigen in het land, die te hulp konden schieten bij problemen van collega-imkers in

de regio. Met name werd gedacht aan hulp bij uitbraken van Amerikaans vuilbroed, omdat voor deze aangifteplichtige ziekte een hele procedure moet worden gevolgd.

De belangrijkste taak van de commissie Bijengezondheid werd uiteindelijk het organiseren van nascholing voor de BGC's. Daartoe werd tweemaal per jaar een bijeenkomst georganiseerd. Aanvankelijk in de 'boerderij' van bijen@wur, toen nog PPO Bijen, daarna in Het Schip van Blaauw, en sinds de verbouwing van het Bijenhuis in de vergaderzaal daarvan. Talloze deskundigen hebben een voordracht over bijenziektes of preventie ervan verzorgd. Buitenlandse sprekers als Werner Mühlen, Klaus Wallner, Reinhold Siede, Guido Eich, Friedrich Pohl, Pia Aumeier, Gerhard Liebig, Joachim Eberhardt uit Duitsland en Dirk de Graaf en Frans Jacobs uit België hielden inleidingen over diverse aspecten van bijengezondheid.

Maar natuurlijk hebben ook Nederlandse deskundigen voordrachten verzorgd. Zo hield Jan Carel Zadoks, hoogleraar aan de WUR en lid van de adviescommissie voor Genetische Modificatie, een inleiding over de invloed van genetische modificatie op de bijen.

'Ziektebestrijding
voor en door imkers'

Veel voorlichting en informatie

Tjeerd Blacquièrre, Sjef van der Steen en Bram Cornelissen van bijen@wur verklaarden zich bereid om voorlichting te geven over onderwerpen als varroa, AVB en EVB of meer in het algemeen over vitaliteit van bijenvolken. Ook bedreigingen in aantocht, zoals de kleine bijenkastkever en Aziatische hoornaar kregen aandacht. Jan Krikke (Naturalis) en Frans Jacobs (Universiteit Gent) gaven van de kever de verschijningsvorm aan en hoe deze te herkennen, en tevens hoe ermee om te gaan bij aanwezigheid in bijenvolken. Op een later moment hield Bram Cornelissen ons op de hoogte van de stand van zaken rond zowel de kleine bijenkastkever als de Aziatische hoornaar. Henk Kok informeerde ons over de verstoring van fysiologische processen door parasieten en pathogenen in de bij.

Een aantal keren stelde Romée van der Zee ons op de hoogte van de stand van zaken bij de monitoring van de wintersterfte. En Joep Verhaegh vertelde over de invloed van die wintersterfte voor de bestuivingsimkerij.

In vervolg op uitbraken van AVB werd gewoonlijk verslag gedaan van de acties door BGC's in het getroffen gebied. Jan Kruit, Jan Enne Dees en Hub Maar waren daarbij betrokken.

door de NBV

Mari van Iersel gaf ons inzicht in zijn methode van bevordering van vitaliteit van bijenvolken, met name ook bij de bestrijding van varroa.

Het onderwerp resistentie en selectie van bijenvolken om langs andere weg varroa tegen te gaan is besproken door Marleen Boerjan, Frens Pries en Johan Calis.

Om inzicht te krijgen in de werkwijze van de NVWA (Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit) bij meldingen van plotselinge massale bijensterfte gaf Toon Driessen (Inspecteur toezichtsonwikkeling NVWA) ons informatie. En tenslotte werd informatie gegeven over spuitschade door Henk van der Scheer en over het nog lopende Honingbijen-surveillance-programma door projectleider Koos Biesmeijer van Naturalis Biodiversity Center.

Protocol Amerikaans vuilbroed

NBV-bestuursleden in de commissie Bijengezondheid hebben zich in 2005 bezig gehouden met het opstellen van een Uitvoeringsdraaiboek bij een uitbraak van Amerikaans vuilbroed. Dit protocol werd samengesteld in samenwerking met toen nog PPO-Bijen, het Centraal Veterinair Instituut, het Ministerie van LNV en de NVWA.

Dit was nodig doordat de overheid zich grotendeels terugtrok uit financiering van de kosten bij een dergelijke uitbraak. Het betrof o.a. de (verplichte) melding door de getroffen imker, maar vooral de stappen die de BGC ter plaatse moest nemen om de imker bij te staan. De BGC kon onkosten declareren en de imker kon schadevergoeding krijgen. Dit alles heeft de nodige inspanning gevraagd.

In 2009 hebben NBV-bestuursleden uit de commissie Bijengezondheid zich, onder leiding van de toenmalige NBV-voorzitter Jan Dommerholt, ingezet bij de presentatie van het Deltaplan duurzame en vitale bijenhouderij in Nederland ter bestrijding van de bijensterfte. Zo werd tijdens een hoorzitting van de Tweede Kamer daarvoor gepleit.

Een en ander met medewerking van bijen@wur.

Daarnaast hebben NBV-bestuursleden uit de commissie Bijengezondheid zich actief ingezet in de strijd tegen de leverancier van giftig wintervoer en sjoemelwas.

Nico van de Boomen gaf in een voordracht voor BGC's uitleg over zijn ervaringen met die sjoemelwas.

BGC's ondersteunen de imkers bij ziekteproblemen

Sinds een paar jaar is de frequentie van de bijenkomsten voor BGC's teruggebracht naar éénmaal per jaar, in het najaar. [Bijen@wur](mailto:bijen@wur) organiseert in het voorjaar regelmatig een symposium over bijengezondheid. De BGC's kunnen tijdens dit symposium hun kennis over bijenziekten aanvullen. Genoemd kan nog worden dat met name Cees de Vries

in samenwerking met de commissie Bijengezondheid het naslagwerk 'Bijengezondheid' heeft samengesteld, dat inmiddels een tweede druk heeft gehad.

Een brochure van bijen@wur, getiteld 'Effectieve bestrijding van varroa' (met daarin het driegangenmenu) is voor de imkers nog steeds het standaardwerk als handleiding bij de bestrijding van varroa. Naast een aantal adhoc-taken door HB-leden op het gebied van bijengezondheid, heeft in de loop der jaren een aanzienlijk aantal sprekers met aansprekende onderwerpen op verzoek van de commissie Bijengezondheid een bijdrage geleverd. De commissie hoopt hiermee een bijdrage te hebben geleverd om de

Detectie van de bacterieziekte Amerikaans vuilbroed met behulp van de lucifermethode. Foto bijen@wur.

BGC's en daarmee ook hun achterban beter thuis te laten zijn in de problematiek en aanpak van ziektes en plagen in onze bijenvolken. BGC's kunnen in hun regio, zover hun kennis strekt, vragen van imkers over bijengezondheids-kwesties beantwoorden. Voor meer specifieke vragen zullen zij, maar ook de commissieleden, zich wenden tot deskundigen van bijen@wur.

Momenteel heeft de commissie Bijengezondheid alleen als rol het faciliteren en organiseren van nascholing.

De commissie bestaat op dit moment uit: Wilfred Muis (vz.), Marcel Simon (secr.), Jan Kruit, Jan Piet Frens, Robert Veldhuizen en Roel Paauwe. ●